

Disippelskap på norsk

Harald Hauge
Sokneprest
harald.hauge@roroskirke.no

Tett ved sida mi går Jesus,
alltid vil han vera der;
eg treng ikkje gå og ottast
når eg fylgjer Jesus her.¹

Jeg kan ikke lenger huske når jeg sang denne sangen første gang. Salmen er like gammel som meg, og den har fulgt meg hele livet. Allerede som liten gutt sang jeg Halldis Reigstads tekst inn i hele meg ved hjelp av Gunstein Draugedalens melodi. Siden har jeg kunnet den utenat. Skal jeg si noe meningsfylt om det å være en Jesu disippel, må jeg begynne nettopp i bildet fra salmeteksten: Det å være Jesu disippel er å følge ham, og det å følge Jesus innebærer å gå sammen med ham. Eller, mer presist, det innebærer at Jesus går sammen med meg. Han er initiativtaker og veiviser, jeg følger ham og jeg lærer av ham langs veien.

Disippelgjøringsbefalingen

Som postevangelikal luthersk prest i det evangelisk-lutherske kirkesamfunnet som til daglig bare omtales som Den norske kirke, har jeg som en av mine viktigste tjenesteoppgaver å forrette dåp. Hver eneste gang jeg forretter dåp, leser jeg dåpsbefalingen i Matteus 28:18-20 ved døpefonten, slik liturgien foreskriver. Dette gjør jeg med glede. Her finner jeg det løftesordet vi knytter an til i kirkas dåpspraksis: «Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» Men før Jesus kommer med sitt løfte, har han også annet å melde. Han har nemlig sitt å si om dåpen og troen, og om livet i dåpen, det livet vi kaller det kristne livet:

1 Norsk salmebok 2013 nr. 361:1.

Da trådte Jesus fram og talte til dem: «Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende» (Matt 28:18-20).

I den marsjordren Jesus her gir, uttrykker han flere forventninger til kirka. Vi skal *gå*, vi skal *gjøre til disipler*, vi skal døpe og vi skal lære dem å gjøre alt han har befalt. I den greske grunnteksten uttrykkes dette med fire verb: πορευθέντες (porevthentes) – μαθητεύσατε (mathætevsate) – βαπτίζοντες (baptizontes) – διδάσκοντες (didaskontes). Av disse er det det andre – μαθητεύσατε, det vil si verbet for å gjøre til disipler – som står i finitt form, mens de tre andre – verbene for å gå, å døpe og å lære bort – står i partisipp. Dette innebærer, ifølge alminnelig språklogikk, at det er verbet som står i finitt form som er setningens egentlige hovedverb, mens de tre andre handlingsordene beskriver såkalte «ledsagende handlinger» som på ulikt vis bidrar til det hoved verbet beskriver.

Oversatt til norsk innebærer dette at det å gjøre til disipler er befalingens egentlige hovedsak. De andre handlingene – *gå*, *døpe*, *lære* – er handlinger som skal gjøres fordi de til sammen leder til målet: Det er slik man gjør mennesker til disipler.

Matteus 28:16ff har vært kjent både som *misjonsbefalingen* og *dåpsbefalingen*. Disse benevnelsene svarer til to av de tre partisippformene, til det å gå (bevegelsen) og til det å døpe (dåpshandlingen). Som en tredje variant kunne vi ha kalt teksten *undervisningsbefalingen*, svarende til å lære dem alt (katekesen).² Men aller helst burde nok teksten vært kalt *disippelgjøringsbefalingen*, om det bare ikke hadde vært for at dette navnet er så langt og såpass knotete som det er. Et slikt navn ville pekt tilbake på kjernen i Jesu ord, slik han skal ha båret dem fram i disippelkretsen på fjellet i Galilea.

På engelsk er den aktuelle teksten gjerne kjent som *The Great Commission*. Et større oppdrag kan man da også vanskelig tenke seg: Å gjøre mennesker til disipler, overalt og alle steder. Selv tenker jeg at det er nettopp dette jeg bidrar til gjennom kirkas dåpspraksis. Det går det også an å si noe ytterligere teologisk kvalifisert om.

Livet i dåpen

Det kristne livet har sitt utgangspunkt i dåpen. Mennesker døpes i Den treenige Guds navn, og knyttes med det til livssamfunn med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Dåpen handler om fellesskap: Vi døpes til fellesskap med Gud og med mennesker. Den som knytter oss sammen er Jesus. Hans nærvær konstituerer fellesskapet og disippelskapet.

2 Slik også i Den norske kirkes plan for trosopplæring *Gud gir – vi deler* hvor Matteus 28:18-20 siteres ved innledningen til kapittel 1, og hvor vi videre kan lese: «Å være Jesu disippel er å stå i et livs- og læringsforhold til den treenige Gud. Trosopplæring er derfor livslang læring» (s. 5).

For det er nettopp disippelskap dåpen handler om. Jeg har allerede vist til det, men for ordens skyld: I Matteusevangeliets siste vers knytter Jesus et løfte til dåpen og til det livet som springer ut av døpefonten. «Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende» sier han. Og kirka hører det, og kirka tror Jesu ord og løfte, og kirka leser ordene over dåpsvannet og påkaller Den hellige ånd og ber om og håper og tror at løftet er der, i og med vannet – og så øses vannet opp over den enkelte dåpskandidats hode, i tro til at løftet gjelder både oss og våre barn.

Dersom dette er sant – og kirka er bygd på tilliten til Guds ord og løfte, altså at dette *er* sant, det er dette vi griper i tro, det er dette vi holder fram for oss selv og for hverandre når dagene er tunge og vi trenger å høre det igjen og igjen, at vi aldri er alene – dersom dette er sant, da er det samtidig også slik at den som er døpt til Kristus aldri går alene. «Tett ved sida mi går Jesus, alltid vil han vera der; eg treng ikkje gå og ottast når eg fylgjer Jesus her!» synger jeg med Reigstad og Draugedalen, og inviterer samtidig andre til å synge med. Jeg tenker mer og mer at dette egentlig også er en glimrende dåpssalme. For det er dette vi inviteres til å tro: Han er hos oss, og vi følger ham.

Slik hører dåp og disippelskap sammen. Den som er døpt til å tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham, er aldri alene.

I *The Arusha Call to Discipleship* leser vi om betydningen av «Christ-connectedness». Denne Kristus-tilknytningen gis oss nettopp gjennom dåpen. Og ut av dette springer disippelskapet. Den dømte er Jesu lærling: Han er mester, jeg er elev. Og mesterlæren foregår ved at han går sammen med meg og er med meg i alle livets situasjoner, slik at alle tider og alle steder kan bli punkter i tid og rom hvor Jesu eksempel blir synlig.

Lærlingen står ikke over sin mester. Disippelskapet flyter fra mester til elev, ikke omvendt. Det er ikke vi selv som opphøyer oss til eller velger rollen som elever, lærlinger, disipler. Alt dette er noe som kommer til oss som en Guds gave i Jesus Kristus. Dette er dåpens nåde.

Nest etter selve dåps- og misjonsbefalingen finner jeg ikke noe sterkere uttrykk for dette forholdet enn historien i Lukas 24 om Emmaus-vandrerne. Jesus går langs veien sammen med de to disiplene. Han er der sammen med dem, men de kjenner ham ikke igjen. Han underviser dem, og de kjenner en brann i hjertet uten at de skjønner hva som egentlig er i ferd med å skje. Så bryter han brødet, og øynene deres åpnes. Dette er en tekst om messen, selvsagt, men det er også en paradigmatisk fortelling om hva det betyr å være disippel og gå veien sammen med Mesteren. Det er i den praktiske, konkrete dele-handlingen at Jesu nærvær blir åpenbart og synlig.

Nettopp Veien ble i den tidlige kristne tid brukt som metafor og som navn for det å være døpt til disippelskap hos Jesus. I Apostelgjerningene leser vi både at kirka gikk under navnet «Veien» (Acta 19:9) og at man etter hvert begynte å kalle disiplene for «kristne» (Acta 11:26). Det er en fin sammenheng mellom disse to betegnelsene, og det bør ikke by på altfor store problemer å se forbindelsen mellom dette og KVs visjon om kirka som «Pilgrimage of Justice and Peace».

«We are called by our baptism to transforming discipleship: a Christ-connected way of life in a world where many face despair, rejection, loneliness, and worthlessness» står det å lese i uttalelsen som kom ut av Arusha 2018 (*The Arusha Call to Discipleship*). Dette er en økumenisk visjon for disippelskapet, og den tør være like anvendelig i en norsk folkekirkelig kontekst som andre steder.

Transforming Discipleship

Når Arusha-konferansen satte seg fore å tematisere disippelskapet, skjedde det under overskriften «Moving in the Spirit: Called to Transforming Discipleship». I forarbeidene til konferansen var det skissert – i klassisk KV-ånd, får en vel si – en tilnærming til «Transforming Discipleship» som la vekt på det flertydige ved uttrykket.

For det første hadde konferansen som mål å innta en transformerende – eller skulle vi heller si kritisk – holdning til selve disippelskapsbegrepet: Er det noe ved denne betegnelsen som må dekonstrueres, legges bort, nytolkes eller tilføres for at uttrykket skal ha en plass i det kristne språket? For det andre ønsket konferansen å utforske de områder i våre liv hvor disippelskapet virket transformerende på oss selv: Hvordan endres jeg av dette at jeg finner meg selv i rollen som disippel? Og for det tredje: Hvordan transformeres verden rundt oss av disippelskapet? At det siste tematiseres burde ikke overraske noen, men det var altså (minst) to andre mulige innfallsvinkler til uttrykket. En transformasjon er jo per definisjon aldri 1:1.

Alle disse tre inngangene til det transformerende disippelskapet er etter min mening relevante også for den norske folkekirkelige kontekst. For å illustrere dette skal jeg trekke noen vekslere på min egen personlige troshistorie.

Jeg vokste opp som misjonærbarn. Jeg husker ikke hvor tidlig jeg lærte misjonsbefalingen utenat, men i og med at den var formålsparagraf for hverdagen vår har den i grunnen alltid fulgt meg. Jeg kan ikke komme på at jeg noen gang i barneårene reflekterte over at uttrykk som å «gjøre alle folkeslag til disipler» kunne oppleves fremmedgjørende. For meg var dette helt normal språkbruk, verken mer eller mindre.

«Evangeliet skal forkynnes for alle folkeslag, og så skal enden komme» sier Jesus i Matteus 24:14. Jeg minnes hvordan enkelte utla dette med en form for utålmodighet: Tida var kort, og jo lenger vi nådde ut, jo kortere ble tida! Etter noen år var jeg imidlertid ikke lenger like komfortabel med rollen som etappeansvarlig i dette stafettløpet mot apokalypsen. Dersom misjon egentlig var motivert i et ønske om å framskynde Jesu gjenkomst, og dersom denne gjenkomsten like mye var en gjenkomst til dom og avvisning som til frelse og forløsning, da var jeg ikke sikker på om jeg egentlig ønsket å være en del av det hele.

Dermed brøt jeg slik mange andre har gjort med den skarpeste formen for evangelikal kristendom, den som legger all vekt på den personlige omvendelse og det personlige vitnesbyrde, bibeltroskapen og den frie hjertebønnen. På veien mot det postevangelikale ståstedet la jeg imidlertid ikke bare fra meg den apokalyptiske utålmodigheten og avkrysningskjemaet for innenfor/utenfor-inndelingen. Jeg mistet

også noe av fortroligheten med slike ord som misjon og disippelskap. Jeg mistet noe av språket mitt, rett og slett.

Arusha 2018 var et vendepunkt for meg: Her fikk jeg møte den utvidede misjonsforståelsen som den økumeniske bevegelse har arbeidet med i mange tiår, og jeg fikk hjelp både gjennom ord og handling til å se og forstå at misjon slett ikke bare handler om omvendelsesforkynnelse. Det var en både fin og sårt tiltrengt oppdatering. Joda, jeg har jo visst det før også, at Den norske kirke (senest i kirkemøtesak 07/12) bygger sitt misjonsengasjement på en helhetlig misjonsforståelse der forkynnelse, diakoni og dialog går hånd i hånd, og der kamp for rettferdighet eller klimaengasjement er like naturlige uttrykk for kirkas misjon som gateevangeliseringa eventuelt er det. Men nå ble alt dette noe mer enn missiologisk teori, det ble et levende språk og tydelige oppfordringer til konkret handling.

Jeg reiste hjem fra Arusha og tenkte: Kan hende er jeg ikke den eneste som strever med språket på dette området? Kirka har et språk for misjon, men bruker vi det på en forståelig måte? Og snakker vi, som et fellesskap av ulike kirkesosiologiske grupperinger, egentlig samme språk, eller samme dialekt? Dersom jeg snakker om «misjon» og «disippelskap» fra prekestolen en søndag, hva hører egentlig menigheten da? Hører de at jeg ber dem engasjere seg for Kirkens Nødhjelp, global rettferdighet, immigrant-er og FNs klimamål, eller tror de at jeg ønsker å dele dem og andre mer eller mindre tilfeldig forbigående inn i frelste og ufrelste, omvendte og uomvendte, vi og de andre?

Jeg tror – fortsatt – at dette er en viktig utfordring å ta med seg fra Arusha 2018 og «Transforming Discipleship»-begrepet. Vi har en jobb å gjøre med å transformere selve disippelskapsordet, med å knekke og brette på det og vri og vrenge på det slik at det kan si oss noe som er medlemmer i folkekirka i Norge i det globaliserte postsekulære 21. århundre. Vi må rett og slett arbeide med språket vårt for å vinne det tilbake. Misjonsorganisasjonene har arbeidet med det (se for eksempel NMS' nyeste visjon), og nå må også postevangelikale prester som meg gjøre det samme og bidra til samtalen.

Disippelskap og kristennavnet

I den folkekirkelige konteksten hvor jeg bor og arbeider er det store flertallet fortsatt medlemmer av Den norske kirke. Selv etter gjentatte ganger å ha blitt gjort oppmerksomme på av både den ene og den andre hvor enkelt det faktisk er å melde seg ut, velger de å bli stående som medlemmer. Folk bærer (stort sett) sine barn til dåpen og støtter opp om kirkas trosopplæringsarbeid. De viser omsorg for kirkebygget og for de kirkeansatte, de taler vel om oss (igjen stort sett), og de bidrar gjerne som frivillige med enkle praktiske oppgaver dersom de blir spurt. I dåpssamtaler snakker de med presten sin om aftenbønn, og mange av dem får en aha-opplevelse når de forstår at de sangene de synger ved sengekanten faktisk er formet i bønnespråk og dermed svarer til det som sies ved døpefonten om å be for dåpsbarna og lære dem selv å be; altfor mange tror dessverre at det er fri bønn som forventes. De har et engasjement for sitt lokalsamfunn

og sine medmennesker, og de gir av seg selv til ulike lag og foreninger med mål å skape gode møteplasser for barn og unge.

Men å kalle seg kristne, det tør de altså ikke. Ikke ubeskyttet, i hvert fall. Dette står for meg som et av de største paradoksene med hele den folkekirkelige virkeligheten. Av døpte vrimler land og strand, som Brorson skriver, og jeg synes det er mye av troens brann også. Men så var det dette med språket, da. Hvordan kan kjærligheten og troen og håpet en lever med, midt i hverdagslivene sine, fortolkes som et uttrykk for disippelskap og Jesus-etterfølgelse når en ikke engang tør å omtale seg selv med kristennavnet?

Om vi skal gjøre en misjonsdugnad for folkekirka, tror jeg kanskje det er nettopp her vi skal begynne: Vi skal gi folk trygghet på og frimodighet til å kalle seg selv kristne. Det er et misforhold her, nemlig, en form for dissonans, som ikke skulle være der. De døpte er Jesu disipler. Han står ved sitt løfte, så det skulle ikke være grunn til å tvile på at han er en del av deres hverdag. Hva ville skje dersom de ble bedt om å se seg om og øynene deres ble åpnet?

Hva transformeringen av oss selv angår, er det nå engang slik at veksten i det kristne livet er en kontinuerlig prosess som både kan ta mange slags svinger og inneholde mange slags opp- og nedturer. Det viktigste er, tror (!) jeg, at man forstår livet som et uttrykk for dette at man både er menneske (først) og kristen (så). At det helt vanlige, komplekse og rotete menneskelivet i en egentlig nokså krevende sosial kontekst er et Jesus-liv ved Ånden til Gud Faders ære. Her kommer den lutherske kalletikken oss til hjelp: Det er i vår hverdag at vår tjeneste for Gud og mennesker i gode gjerninger utfolder seg. Dette er å være Jesu disippel.

Så kan vi jo snakke oss varme om alle de ulike formene for Jesus-liv vi kan utforske om vi finner tid, overskudd og interesse for det. Her er miljøengasjement og flyktingarbeid, bymisjon og lokalpolitikk, retreatvirksomhet og tidebønn, idrettslag og besøkstjenester, bibelstudier og lesesirkler, kunst og korsvei. Men alt er ett i Kristus Jesus.

Disippelskap som fellesskap

Like viktig tror jeg det er at vi ikke mister den kollektive dimensjonen av syne. Den evangelikale tradisjonen har gjerne vært individsentrert, med den personlige omvendelse i sentrum. Jeg ønsker ikke å snakke ned personlige erfaringer av det mer øyeblikk-transformerende slaget. Men jeg har nok i det store og hele mer tro på de lange, seige transformasjonsprosessene, de som formes av trofast tjeneste og levd liv, og som finner former i våre felles handlinger.

Derfor må vi ikke glemme å snakke om folkekirka som kollektiv når vi tematiserer disippelskap i en folkekirkelig kontekst. Det å være disipler, det er aldri noe vi gjør alene. Disippelskap er per definisjon fellesskap, det fellesskapet som konstitueres ved vår Herre og Mesters nærvær midt i verden og midt i livet. Med andre ord: Det har noe å si hvordan fellesskapet vårt framstår, også på organisasjonsnivå. Praktiserer vi

åpen forvaltning? Viser vi solidaritet med andre troende, og med andre mennesker av god vilje? Er vi dialogiske og erfaringsorienterte i våre læringsprosesser? Gir vi rom for livet, for kunsten og kulturen, på en slik måte at vi både bekrefter og utfordrer, blir bekreftet og lar oss utfordre? Og sist men ikke minst: Er vi, slik Arusha 2018 så tydelig kaller oss til, bevisste på og åpne for det som kommer fra marginene, fra grenseområdene, fra «the margins»?

Det siste er et område hvor jeg har blitt og fortsatt blir særlig utfordret i den kontekst hvor jeg gjør tjeneste. Røros ligger i det sørsamiske kjerneområdet, og urfolksperspektivet har dermed gitt viktige impulser både språklig og kulturelt til arbeidet med kontekstuell teologi. Videre har lokalsamfunnet hvor jeg lever og arbeider, som så mange andre steder i Norge, blitt et rikere sted som resultat av migrasjon, mottak og bosetting av flyktninger. Flere av tilflytterne tilhører kristne kirker og bringer med seg trosimpulser fra andre deler av verden. Når vi åpner oss for dette, gjør dette også noe med oss.

Jeg bærer med meg en erfaring som jeg tror mange av mine prestekolleger også kjenner igjen. Noen ganger, særlig i forbindelse med familiemesser, erfarer jeg at det å velsigne andre også åpner rom for å bli velsignet tilbake. For barna gjør nettopp det. Når jeg løfter hendene for å lyse velsignelsen, gjør de det samme tilbake. Og ansiktene deres lyser.

Å være disipler handler om nettopp dette. Vårt disippelskap forandrer oss, og det forandrer dem rundt oss. Og når det forandrer dem rundt oss, forandrer det også oss tilbake. Det er i denne vekselvirkningen vi er kalt til å stå. Kallet til å stå i dette kom til oss allerede i vår dåp, der Jesus lovet oss å være med oss alle dager inntil verdens ende.

Om vi kunne vinne tilbake et folkelig språk for dette, da tror jeg vi ville ha oppnådd noe stort. Her kan vi invitere hverandre til en felles dugnad: Å gi hverandre språket tilbake. Men kanskje er det ikke nødvendigvis disippel-ordet vi skal begynne å sloss for; jeg tror det risikerer å lyde kleint i den folkekirkelige konteksten jeg har som referanse. Etterfølgelse klinger kan hende bedre, men det er litt tungt og teknisk, og det å være noens «etterfølger» er på norsk egentlig noe annet enn det å gå på veien sammen med noen. Det enkle er ofte det beste: Gir vi det store flertallet av kirkas døpte medlemmer frimodighet på å bruke kristennavnet, da ville det være en stille revolusjon. Til syvende og sist handler dette om livstolkning. Plutselig kunne enda flere bli oppmerksomme på Jesu nærvær, midt i livet.³

3 Dette artikkelen er en utvidet og noe omarbeidet versjon av en artikkel som sto på trykk (med tittel «Disippelskap i folkekirken») i *Luthersk kirketidende* nr. 9 (2018), 197-200.